

Landspakket Aruba

Uitvoeringsagenda

1 januari – 31 maart 2023

Op 13 november 2020 ondertekenden Aruba en Nederland de onderlinge regeling voor de uitvoering van het Landspakket Aruba. Sinds het tekenen van de onderlinge regeling is de realisatie van een breed palet aan hervormingen en investeringen op gang gekomen. Deze hervormingen moeten bijdragen aan de weerbaarheid en veerkracht van economie en samenleving. De economie van Aruba moet aan duurzaam economisch groei- en verdienvermogen winnen. Good governance, solide overheidsfinanciën en sociale samenhang dragen hieraan bij. Tevens moeten de economie en samenleving beter bestand worden tegen crises, met nieuwe kansen voor burgers en bedrijven.

In het Landspakket zijn maatregelen opgenomen op de volgende gebieden: financieel beheer; kosten en effectiviteit van de publieke sector; belastingen; de financiële sector; de economie; zorg; onderwijs en het versterken van de rechtsstaat. De concrete afspraken waar deze maatregelen uit bestaan zijn opgenomen in een uitvoeringsagenda. Voor u ligt thans de Uitvoeringsagenda over de periode van 1 januari tot en met 31 maart 2023.

In 2023 zullen steeds meer maatregelen tot concrete implementatie leiden. Onder meer voert de overheid prestatie management in. Op het gebied van financieel beheer worden stappen gezet om het begrotingsproces en verslaggevingsstelsel te verbeteren. Ook voert Aruba op 1 januari 2023 een herziening van het belastingstelsel door en zal de naleving van belastingwetgeving geïntensiveerd worden.

Op het gebied van onderwijs worden meerdere hervormingsvoorstellen voorbereid, dit onder meer naar aanleiding van de doorlichting die in 2022 is afgerond. In het kader van versterking van de rechtstaat wordt onder meer gewerkt aan de oprichting van een Kansspelenautoriteit, waarbij ook aandacht is voor gokverslaving en consumentenbescherming.

Verder vinden consultaties plaats met werkgevers en vakbonden ten behoeve van het nemen van een bestuurlijk besluit over sociaaleconomische hervormingen. Op het gebied van de zorg staan onder meer acties gepand ten behoeve van een betere markwerking voor de inkoop van geneesmiddelen en voor een meer marktconforme vergoeding voor laboratoriumtesten.

Leeswijzer

In deze Uitvoeringsagenda zijn de gerealiseerde afspraken uit de Uitvoeringsagenda 2022-Q4 verdwenen, de afspraken uit de Uitvoeringsagenda 2022-Q4 die nog gerealiseerd moeten worden blijven staan en nieuwe afspraken voor het komende kwartaal (2023-Q1) zijn toegevoegd. Op deze manier is het overzichtelijk welke afspraken gelden voor het komende kwartaal. De beoogde resultaten worden doorgenummerd zodat duidelijk is dat er stappen vooraf zijn gegaan aan de huidige afspraken.

mr. E.C. Wever-Croes
Minister-president
van Aruba

A.C. van Huffelen
Staatssecretaris van
Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Thema A:
Financieel beheer

Thema E:
Economische hervormingen

Thema B:
**Kosten en effectiviteit
publieke sector**

Thema F:
Zorg

Thema C:
Belastingen

Thema G:
Onderwijs

Thema D:
Financiële sector

Thema H:
Versterken rechtsstaat

Thema A: Financieel beheer

Doel • het beheersen en het op orde krijgen van het financieel beheer en het financieel toezicht vanuit de noodzaak om als overheid 'in control' te zijn.

Maatregel	Uitwerkingsactiviteit	Beoogde resultaten	Afgerond	Actor	Toelichting
A.1 Op basis van bestaand en/of aanvullend onderzoek zal worden bepaald hoe de financiële kolom wordt versterkt. Hierbij wordt in ieder geval gekeken naar de financiële en beleidscontrole (centraal en bij de diensten), de auditfunctie, en de positie van de Raad van Advies en de Algemene Rekenkamer. Op basis van voorstellen zal besluitvorming en implementatie plaatsvinden.	A.1.1 Juridisch kader aanpassen als basis om financiële kolom te versterken.	16. Uitvoeringsbesluit aanbestedingen: publiceren.	n.n.b.	Aruba	De actie is onderdeel van het proces om te komen tot formaliseren van de inmiddels opgestelde concept wetgevingsteksten. Tijdens gehouden consultatierondes met stakeholders is gebleken dat op een tweetal punten de aanbestedingsverordening (dus niet het -besluit zoals eerder verondersteld, maar de wet zelf) aangepast moet worden. Dit betekent dat het huidig concept-aanbestedingsbesluit, dat bij de Raad van Advies ligt, gelijk met de publicatie van de wet gepubliceerd wordt. Het tijdspad zal in de loop van Q1 bepaald worden.
		17. Verslaggevingsstelsel: nadere uitwerking van het stelsel is gereed conform PvA.	31 januari 2023	Aruba + Nederland	De uitwerking is met enige vertraging gestart, omdat de benodigde ondersteuning pas later kon starten. Daarnaast is tijdens de uitwerking gebleken dat tussentijds waarschijnlijk nog een bestuurlijk besluitvormingsmoment benodigd is om op een aantal punten de definitieve richting van de uitwerking te bepalen. Ten opzichte van de initiële planning wordt daardoor de uitwerking 3 maanden later afgerond.
		18. Verslaggevingsstelsel: impactanalyse is gereed conform PvA	31 maart 2023	Aruba + Nederland	Zie toelichting bij A.1.1.17. Hierdoor zal ook de planning van de impactanalyse verschuiven.
		19. Verslaggevingsstelsel: concept implementatieplan is gereed conform PvA.	30 juni 2023	Aruba + Nederland	Zie toelichting bij A.1.1.17. Hierdoor zal ook de planning voor het implementatieplan verschuiven.
		21. Concept ontwerp Regeling Materieel Beheer afgerond.	16 januari 2023	Aruba + Nederland	Betreft een nieuwe activiteit op basis van de planning in het vastgestelde plan van aanpak voortkomend uit de afgeronde activiteit A.1.1.20, om tot de publicatie en implementatie van een nog ontbrekende Regeling Materieel Beheer te komen.
		22. Impactanalyse Regeling Materieel Beheer afgerond.	28 februari 2023	Aruba + Nederland	Betreft een nieuwe activiteit op basis van de planning in het vastgestelde plan van aanpak voortkomend uit de afgeronde activiteit A.1.1.20, om tot de publicatie en implementatie van een nog ontbrekende Regeling Materieel Beheer te komen.
		23. Implementatieplan Regeling Materieel Beheer bestuurlijk vastgesteld.	30 juni 2023	Aruba	Betreft een nieuwe activiteit op basis van de planning in het vastgestelde plan van aanpak voortkomend uit de afgeronde activiteit A.1.1.20, om tot de publicatie en implementatie van een nog ontbrekende Regeling Materieel Beheer te komen.

Maatregel		Uitwerkingsactiviteit		Beoogde resultaten	Afgerond	Actor	Toelichting
A.1	(vervolg)	A.1.3	Roadmap verbetering financieel beheer.	5. Aanvullen nulmetingen met Douane en DIMP.	30 juni 2023	Aruba + Nederland	In de nulmetingen worden de verbeterpunten in kaart gebracht met betrekking tot de controleerbaarheid van de financiële gegevens.
		A.1.4	Roadmap verbetering begroting.	2. Opstellen cursus begroting en begrotingsproces (updaten Leergang Openbare Financiën Aruba).	16 december 2022	Aruba + Nederland	Ten tijde van het opstellen van deze uitvoeringsagenda was deze activiteit, volgens planning, nog niet afgerond. Volledigheidshalve blijft deze nog in de uitvoeringsagenda staan.
				3. Vaststellen cursus begroting en begrotingsproces (updaten Leergang Openbare Financiën Aruba)	28 februari 2023	Aruba	Betreft een vervolg op activiteit A.1.4.2. Na een eerste update van de LOFA wordt bezien waar deze nog moet worden aangevuld en afgestemd op de doelgroep.
				4. Opstellen en bestuurlijk vaststellen van een plan van aanpak voor de implementatie van de geïdentificeerde quick wins, ter verbetering van het begrotingsproces.	28 februari 2023	Aruba + Nederland	Betreft een nieuwe activiteit op basis van de vastgestelde Roadmap verbetering begroting. In deze Roadmap zijn een aantal verbetermaatregelen voor de korte termijn geïdentificeerd, waarvoor een implementatieplan wordt opgesteld.
				5. Opstellen van een plan van aanpak voor een onderzoek naar de wijze waarop policy based budgeting kan worden geïmplementeerd op Aruba (incl. implementatie planning- & controlcyclus).	28 februari 2023	Aruba + Nederland	Betreft een nieuwe activiteit op basis van de vastgestelde Roadmap verbetering begroting. In het kader van deze Roadmap zal ook een onderzoek worden uitgevoerd naar de inrichting van de begroting en het begrotingsproces om begroting en beleid beter op elkaar te laten aansluiten.
				6. Bestuurlijk vaststellen van een plan van aanpak voor een onderzoek naar de wijze waarop policy based budgeting kan worden geïmplementeerd op Aruba (incl. implementatie planning- & controlcyclus).	31 maart 2023	Aruba	Betreft een nieuwe activiteit op basis van de vastgestelde Roadmap verbetering begroting. In het kader van deze Roadmap zal ook een onderzoek worden uitgevoerd naar de inrichting van de begroting en het begrotingsproces om begroting en beleid beter op elkaar te laten aansluiten.
				A.1.5	Roadmap verbetering financieel beleid.	1. Roadmap financieel beleid bestuurlijk vastgesteld.	31 januari 2023

Maatregel		Uitwerkingsactiviteit		Beoogde resultaten	Afgerond	Actor	Toelichting
A.2	Op basis van bestaand en/of aanvullend onderzoek zal worden bepaald of en hoe het gebruik van betrouwbare statistische informatie en data ten behoeve van beleidsontwikkeling en besluitvorming kan worden versterkt. Op basis van voorstellen zal besluitvorming en implementatie plaatsvinden	A.2.3	Realisatie van het Implementatieplan Nationaal Statistisch Systeem	1. Opzetten NSS-wetgeving met duidelijke beschrijving van processen, procedures, rollen en verantwoordelijkheden van deelnemers	1 april 2023	Aruba + Nederland	Waar mogelijk wordt gebruik gemaakt van bestaande voorbeelden en expertise uit de regio
				2. Ontwerpen technische en Business Intelligence infrastructuur voor het Digitale Data Platform	1 april 2023	Aruba + Nederland	
				3. Assessment data disseminatie strategieën die het beste aansluiten op de behoeften van gebruikers van officiële statistieken	1 april 2023	Aruba + Nederland	
A.3	Op basis van bestaand en/of aanvullend onderzoek zal worden bepaald of het subsidiebeleid, de uitvoering en de bestaande subsidierelaties voldoen aan de eisen: rechtmatigheid, legitimiteit, effectiviteit en efficiency. Op basis van de uitkomsten zullen aanpassingen aan beleid en/of uitvoering worden doorgevoerd en onrechtmatig verstrekte subsidies met inachtneming van de wettelijke kaders en rechtsbeginselen (indien proportioneel) worden teruggevorderd.	A.3.1	Onderzoek naar subsidiebeleid en -uitvoering.	6. PvA bestuurlijk vastgesteld.	16 december 2022	Aruba	Betreft uitwerking van adviezen uit het onderzoek naar subsidiebeleid en -uitvoering (reeds voltooid i.h.k.v. A.3.1.4.) t.b.v. de implementatie daarvan. Door de omvang en complexiteit van het totale project is een goede ambtelijke en bestuurlijke afstemming van groot belang. De afstemming loopt, waarna bestuurlijke vaststelling kan plaatsvinden. Mogelijk vindt deze vaststelling na het kerstreces plaats. Daarom blijft deze activiteit volledigheidshalve in de UA Q1 staan.
A.4	Op basis van bestaand en/of aanvullend onderzoek zal worden bepaald hoe de inkoopfunctie kan worden versterkt, zodat de overheid op een zo doelmatige en effectief mogelijke wijze de inkoop van goederen en diensten kan verrichten. Daarbij zal centralisatie worden overwogen. Op basis van voorstellen zal besluitvorming en implementatie plaatsvinden.	A.4.1	Onderzoek naar huidige situatie en doelstellingen.	4. n.n.b.	n.n.b.	Aruba + Nederland	Wordt in het kader van de Roadmap Financieel Beheer (zie A.1.3) later opgenomen in de uitvoeringsagenda.

Thema B: Kosten en effectiviteit publieke sector

- Doel**
- de doelmatigheid van de publieke sector verhogen door een verlaging van de public wage bill (in lijn met het Caribisch gemiddelde van 10 procent van het BBP) en het terugdringen van de kosten van de publieke sector in algemene zin;
  - het verhogen van de kwaliteit en de effectiviteit (inclusief uitvoeringskracht) van de publieke sector.

Maatregel		Uitwerkingsactiviteit		Beoogde resultaten	Afgerond	Actor	Toelichting
B.1	De landen dragen zorg voor de continuïteit van vitale processen, waaronder in ieder geval wordt verstaan: elektriciteit, olievoorziening, internet en datadiensten, drinkwatervoorziening, vlucht- en vliegtuigafhandeling, scheepvaartafhandeling, betalingsverkeer, de hulpdiensten en communicatie daartussen en medische instellingen.	B.1.1	Doorlopend.				
B.2	Op basis van een integrale doorlichting van de (semi-)overheidsbedrijven en overheidsentiteiten naar legitimiteit van publiek aandeelhouderschap (dienen ze publieke belangen/doelen?), effectiviteit (bereiken ze de doelstellingen?) en doelmatigheid zullen voorstellen worden ontwikkeld en geïmplementeerd.	B.2.1	Doorlichting van (semi-)overheidsbedrijven en overheidsentiteiten.	6. Beleidsreactie Aruba bestuurlijk vastgesteld.	31 januari 2023	Aruba	De afronding van het eindrapport en de finale afstemming hebben langer geduurd dan verwacht. Daardoor zal ook de beleidsreactie in januari worden vastgesteld in plaats van december.
B.3	Op basis van bestaand en/of aanvullende onderzoek wordt met de landen toegewerkt naar een versterking van het luchtvaartstelsel binnen het Koninkrijksverband. Het kan hierbij gaan om nauwe samenwerking van organisaties en het organiseren van uniforme werkprocessen, conform de internationale veiligheidseisen, waarbij gestuurd wordt op efficiëntie en kostenvermindering.	B.3.1	Afspraken die gemaakt worden in de regiegroep Luchtvaart zijn leidend bij de uitvoering van deze maatregel. Vooralsnog worden geen separate afspraken gemaakt in de uitvoeringsagenda.			Aruba + Nederland	
B.4	Op basis van een integrale doorlichting zullen voorstellen worden ontwikkeld en geïmplementeerd om de kwaliteit, effectiviteit en uitvoeringskracht van de overheidsorganisatie te verbeteren, waaronder ook wordt verstaan de slagkracht van de ministeriële staven.	B.4.1	Verkenning mogelijkheden wetgevingspool ten behoeve van (tijdelijke) versterking wetgevingsfunctie landen.	5. Werving tijdelijke wetgevingscapaciteit	doorlopende activiteit	Aruba + Nederland	Op basis van de behoefte (o.a. opgenomen in de wetgevingskalender (B.4.1.4)) wordt zowel generalistische als specialistische wetgevingscapaciteit aangetrokken.
		B.4.2	Voorstellen ontwikkelen om kwaliteit, effectiviteit en uitvoeringskracht van de overheidsorganisatie te verbeteren.	6. Roadmap bestuurlijk vastgesteld inclusief meerjaren beleidsagenda.	n.n.b.	Aruba	Deadline zal worden bepaald na gereed komen ToC. De ToC zal waarschijnlijk in Q2 worden afgerond.
		B.4.3	Ontwerpen overheidsorganisatie	4. Overeenkomst opdracht herontwerp organisatiestructuur ondertekend.	22 mei 2023	Aruba + Nederland	Publicatie van de uitvraag heeft plaatsgevonden op 6 december 2022.
B.5	Op basis van onderzoek naar de primaire, secundaire en tertiaire arbeidsvoorwaarden (waaronder overwerkvergoedingen, verlofregelingen, bijzondere beloningen en toeslagen, reizen en reisvergoedingen, etc.) worden voorstellen voor mogelijke versoering ontwikkeld en geïmplementeerd.	B.5.3	In aanvulling op het vergelijkend onderzoek naar de primaire, secundaire en tertiaire arbeidsvoorwaarden wordt een benchmark onderzoek uitgevoerd waarin de arbeidsvoorwaarden uit de (semi)publieke sector worden vergeleken met de private sector.	6. Definitieve rapportage opgeleverd door leverancier aan opdrachtgever.	31 januari 2023	Aruba + Nederland	
				7. Beleidsreactie bestuurlijk vastgesteld.	14 maart 2023	Aruba	De tussenrapportage is conform planning opgeleverd en met de begeleidingscommissie besproken. De eindrapportage wordt verwacht conform planning.

Maatregel		Uitwerkingsactiviteit		Beoogde resultaten	Afgerond	Actor	Toelichting
B.6	In het kader van een optimale personele inzet wordt de formatie, bezetting en daadwerkelijke aanwezigheid en inzetbaarheid van medewerkers van overheid en overheidsorganisaties onderzocht. Indien medewerkers onterecht loon ontvangen worden, afhankelijk van de situatie, maatregelen getroffen (o.a. stopzetten salaris, ontslagtraject)	B.6.2	Juridisch kader onderzoeken.	9. Uitvoering fase 1 PvA niet-integer gedrag afgerond.	31 maart 2023	Aruba	Aruba heeft het PvA versneld afgerond in 2022 zodat Aruba in Q1 reeds, volgens het vastgestelde PvA, met de implementatie van fase 1 kan beginnen (opstellen en vaststellen PvA, vaststellen KPI's, opstellen en vaststellen procedures, communiceren/ publiceren nieuw beleid).
				10. Uitvoering Fase 2 PvA niet- integer gedrag afgerond.	31 augustus 2023	Aruba	Is activiteit op basis van eind 2022 vastgestelde PvA. Fase 2: hanteren van het nieuw beleid, training etc.
				11. Uitvoering fase 1 PvA proefplaatsing afgerond.	31 maart 2023	Aruba	Aruba heeft het PvA versneld afgerond in 2022 zodat Aruba in Q1 reeds, volgens het vastgestelde PvA, met de implementatie van fase 1 kan beginnen (vaststellen KPI's, opstellen en vaststellen procedures, communiceren/ publiceren nieuw beleid).
				12. Uitvoering fase 2 PvA proefplaatsing afgerond.	31 augustus 2023	Aruba	Is activiteit op basis van eind 2022 vastgestelde PvA. Fase 2: hanteren van het nieuw beleid, training etc.
				13. PvA aanpak moeilijk te re-integreren non-actieven Fase 1 afgerond	31 augustus 2023	Aruba	Fase 1 betreft: vaststellen KPI's, opstellen en vaststellen procedures, communiceren naar diensten/ personeel en brieven naar non-actieven, balie personeel DRH/ overig personeel DRH
				14. PvA aanpak moeilijk te re-integreren non-actieven Fase 2 afgerond.	31 augustus 2023	Aruba	Fase 2 betreft: doorlopen re-integratietraject voor interne plaatsing (binnen overheid), doorlopen re-integratietraject voor externe plaatsing (buiten overheid) indien intern niet lukt
B.7	Er wordt een aanpak ontwikkeld gericht op het terugdringen en beheersen van de kosten voor externe inhuur.	B.7.1	Inventarisatie omvang externe inhuur.	3. n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	
B.8	Op basis van een doorlichting van de HR-functie (beleid, HR-advies, administratie en instrumentarium) worden verbetervoorstellen ontwikkeld en geïmplementeerd.	B.8.1	Onderzoek naar de HR-functie.	8. Concept HR-strategie ambtelijk vastgesteld	17 maart 2023	Aruba	Dit is een van de aanbevelingen uit het rapport van de doorlichting van de HR-functie (B.8.1.5).
				9. Concept beleid werving en selectie instroom ambtelijk vastgesteld.	17 februari 2023	Aruba	Dit is een van de aanbevelingen van het eerder uitgevoerde onderzoek naar de HR functie (B.8.1.5).

Maatregel		Uitwerkingsactiviteit		Beoogde resultaten	Afgerond	Actor	Toelichting
B.9	Op basis van bestaand en/of aanvullend onderzoek wordt strategisch personeelsbeleid ontwikkeld. Hieronder wordt in ieder geval verstaan: - een strategische personeelsplanning i.r.t. de uitkomsten van de doorlichting onder B.4; - invoer van een prestatie-management systeem binnen het ambtelijk apparaat; - het beperken van de politieke invloed op personeelsaangelegenheden.	B.9.1	Analyse hoe strategisch personeelsbeleid te moderniseren.	9. Informele marktconsultatie Digitaal Platform Training en Opleiding.	n.n.b	Aruba	De informele marktconsultatie is met name bedoeld om beter zicht te krijgen in de functionele en technische mogelijkheden van het platform, alsmede de hiermee gemoeide kosten. Ook wordt bezien in hoeverre een oplossing gevonden kan worden die in alle drie de landen geïmplementeerd kan worden.
		B.9.2	P-cyclus met prestatie-management invoeren.	2. Inwerkingtreding p-cyclus.	Uiterlijk 1 januari 2023	Aruba	
				3. Monitoring op basis KPI 's	31 maart 2023/ 30 september 2023	Aruba	De KPI 's ten behoeve van de monitoring worden in januari bestuurlijk vastgesteld. Bij het eerste monitoringsmoment wordt vooral gekeken naar het systeem van prestatie-management, daarna zal ook worden gemonitord op KPI 's t.a.v. het functioneren van medewerkers.
B.10	Op basis van bestaand en/of aanvullend onderzoek zullen de behoefte en kosten met betrekking tot huisvesting inzichtelijk worden gemaakt en mogelijkheden tot kostenverlaging en verbeteringen worden onderzocht en, indien aanwezig, worden doorgevoerd. Beoogd is een kostenreductie van 20% in 5 jaar (begroting 2020 als ijkpunt) die verwerkt is in de begroting voor 2025.	B.10.0	Dit wordt doorgeschoven naar een volgende uitvoeringsagenda.				
B.11	In het kader van een efficiënte overheid zullen de mogelijkheden voor een digitale overheidsomgeving en digitale dienstverlening worden onderzocht. Op basis van een onderzoek zullen voorstellen worden ontwikkeld en geïmplementeerd.	B.11.2	Digitalisering dienstverlening overheid.	2. Startnotitie innovatie, digitalisering, automatisering (IDA) ambtelijk vastgesteld.	15 december 2022	Aruba + Nederland	De startnotitie geeft aan op welke manier geïntegreerd omgegaan kan worden met digitalisering, automatisering en innovatie binnen thema 's A, B en C om te komen tot een verbeterde kwaliteit van dienstverlening en benutting van efficiëntiemogelijkheden.
				3. Startnotitie innovatie, digitalisering, automatisering (IDA) bestuurlijk vastgesteld.	31 januari 2023	Aruba + Nederland	De startnotitie zal nader ingaan hoe synergie gevonden kan worden tussen de E-Gov-visie/Roadmap van Aruba en de diverse automatiseringstrajecten binnen de verschillende thema 's van het landspakket.

Thema C: Belastingen

- Doel**
- het herinrichten van een robuust belastingstelsel met een brede grondslag, dat bijdraagt aan een eerlijke(re) verdeling van het inkomen, stimulering van de economie en uitvoerbaarheid en controleerbaarheid door de Belastingdienst;
  - het realiseren van adequaat ingerichte belastingdiensten.

Maatregel	Uitwerkingsactiviteit	Beoogde resultaten	Afgerond	Actor	Toelichting	
C.1	Om inkomsten te verhogen en het stelsel robuuster en eenvoudiger te maken zal een integrale doorlichting worden uitgevoerd van het fiscale stelsel inclusief de inkomstenbelasting. De volgende voorstellen zullen worden meegewogen: - Verbreding van de belastingbasis, verschuiving van directe naar indirecte belastingen en invoering VAT/BTW van 12,5 procent, conform voorstellen van de Fiscal Affairs Department (FAD) van het IMF of ABB conform fiscaal stelsel Caribisch Nederland. - Maatregelen gericht op substantiële vermindering van belastinguitgaven en bijdragen/overdrachten aan derden. - Beperken bestuurlijke inmenging/discretionaire bevoegdheden van zowel ambtenaren als bestuurders (m.b.t. aftrekposten, 'tax holidays'). Op basis van de doorlichting en adviezen zullen voorstellen worden ontwikkeld en geïmplementeerd. Rekening zal gehouden worden met internationale regels van o.a. de OECD.	C.1.2 Implementatie nieuw fiscaal stelsel.	1. Nieuw fiscaal stelsel ingevoerd.	1 januari 2023	Aruba	Het Belastingplan 2023 is een eerste stap van meerdere aanpassingen van het stelsel en bestaat uit diverse wijzigingen van het huidige belastingstelsel op het gebied van onder andere de BBO, inkomstenbelasting/loonbelasting, winstbelasting, dividendbelasting, overdrachtsbelasting en toeristenheffing.
		4. Bespreken mogelijke next steps C1-C4	30 april 2023	Aruba + Nederland	Doel is om afspraken te maken over het vervolg van de doorontwikkeling van het belastingstelsel (C.1) en belastingdienst (C.4).	
C.2	De Belastingdienst zal benodigde gegevens van de bancaire sector gaan ontvangen, voor zover dat nog niet gebeurt.	C.2.1 Plan van aanpak om banken, notarissen, sociale verzekeringsbank en pensioenfondsen aan te sluiten.	5. Invoering wijziging in de algemene landsverordening belastingen t.b.v. automatische gegevensuitwisseling.	1 januari 2023	Aruba	Invoering wordt meegenomen in het belastingplan 2023. Zie ook C.1.2.1.
			6. Evaluatie actionplan en re-assessment door OECD uitgevoerd.	31 maart 2023	Aruba	
C.4	Op basis van bestaand en/of aanvullend onderzoek wordt bepaald of en hoe de Belastingdienst kan worden geoptimaliseerd en gemoderniseerd, dusdanig dat belastinginning effectief en efficiënt kan plaatsvinden. Op basis van voorstellen zal besluitvorming en implementatie plaatsvinden.	C.4.1 Optimalisering en modernisering Belastingdienst.	6. Kwartaalrapportage.	30 maart/ 30 mei/ 30 augustus/ 30 december 2023	Aruba	Deze rapportages vormen input voor het bespreken van de voortgang.
			8. Inhaalacties achterstanden	n.n.b	Aruba	Vervolgacties worden bepaald op basis van het PvA dat in Q4 2022 is vastgesteld.
C.5	Er wordt een Belastingregeling voor Nederland en Aruba overeengekomen, in lijn met minimum Base Erosion and Profit Shifting (BEPS) voorwaarden waarbij o.a. wordt gekeken naar het voorkomen mogelijke winstverschuivingen.	C.5.1 Invoering Belastingregeling.	2. Behandeling Rijksministerraad.	n.n.b.	Aruba + Nederland	Als gevolg van additionele vragen die door DJWZ zijn gesteld, om na te gaan of de conceptregeling wel conform wettelijke regelingen was, aan Arubaanse zijde en processen buiten de reikwijdte van het bestuur is er vertraging ontstaan en kon de behandeling in de RMR nog niet plaatsvinden. De behandeldingsdatum is nog niet bekend, verwachting is evenwel dat dit voor of tijdens de periode waarover deze agenda ziet, zal geschieden.
			3. Invoering Belastingregeling (BRNA).	n.n.b		Behoudens tijdige behandeling in RMR en de Staten. Vermoedelijk wordt de invoeringsdatum verschoven naar 1 januari 2024 aangezien de BRNA nog niet behandeld is in de RMR (zie ook C.5.1.2).

Thema D: Financiële sector

- Doel**
- het realiseren van een stabiele financiële sector die zijn rol ter ondersteuning van de reële economie op een goede manier kan vervullen;
  - het realiseren van een passende wijze van regulering van de financiële sector, waarbij adequaat toezicht wordt gehouden op de naleving;
  - het realiseren van een toezichthouder die tijdig en daadkrachtig optreedt bij problemen bij financiële ondernemingen.

Maatregel	Uitwerkingsactiviteit	Beoogde resultaten	Afgerond	Actor	Toelichting		
D.3	Er wordt een onderzoek uitgevoerd naar de maatschappelijke kosten van de eigen munt versus dollarisatie door een externe onafhankelijke partij. Besluit over wenselijke monetaire structuur. Op basis van de uitkomsten van het onderzoek zullen de maatregelen worden bepaald en geïmplementeerd.	D.3.1				Dit komt niet eerder dan 2023 aan de orde.	
D.4	Er vindt modernisering plaats van bekende tekortkomingen in wet- en regelgeving, in ieder geval invoering Depositogarantiestelsel (DGS en modernisering resolutieraamwerk). Overzicht van welke wetgeving zou moeten worden aangepast, vervolgens aanpassing, besluitvorming en implementatie van de wetgeving.	D.4.1	Aanpassing DGS en wetgeving rondom bestrijding witwassen en terrorismebestrijding.	5. Inwerkingtreding landsbesluit DGS	1 januari 2024	Aruba	Op basis van advies DNB is besloten tot nader onderzoek waarvan de uitkomsten in de eerste helft van 2023 worden verwacht en die mogelijk leiden tot aanpassingen van het landsbesluit. Vervolg is de organisatie/implementatie rondom het DGS, wat naar verwachting een jaar in beslag zal nemen: o.a. gaat het om bemensing, procedures, communicatie en oprichting van de stichting.
		D.4.2	Aanpassing overige wetgeving conform wetgevingskalender.	3. Instelling UBO-register.	1 januari 2023		Hiervoor is nodig dat het wetgevingstraject is afgerond en de organisatie toegerust is voor de uitvoering.
				4. Ministeriële regeling Consumentenkrediet in werking.	31 maart 2023	Aruba	Vervolg is de organisatie/implementatie rondom de Ministeriële Regeling Consumentenkrediet.

Thema E: Economische hervormingen

- Doel**
- het realiseren van een weerbare, dynamische en veerkrachtige economie;
  - het realiseren van een robuust en betaalbaar sociaal zekerheidsstelsel, dat de prikkels op de juiste plek legt.

Maatregel	Uitwerkingsactiviteit	Beoogde resultaten	Afgerond	Actor	Toelichting
E.1 Er zal een integrale analyse van het huidige arbeidsmarktbeleid, wet- en regelgeving worden uitgevoerd op basis waarvan het arbeidsmarktbeleid wordt geactualiseerd en gemoderniseerd. Maatregelen als arbeidstijdverkorting, deeltijdwerken, contracten voor bepaalde tijd, versoepelen ontslagrecht, wegnemen belemmeringen voor aannemen buitenlandse arbeidskrachten, illegale tewerkstelling en bestrijding van de jeugdwerkloosheid zullen in de analyse worden betrokken. Op basis van de analyse worden voorstellen ontwikkeld en geïmplementeerd.	E.1.1 Analyse van arbeidsmarktbeleid en wet- en regelgeving.	6. Afronding maatschappelijke consultatie m.b.t arbeidsmarktbeleid en sociaal stelsel	15 februari 2023	Aruba	In september is een tripartite congres gehouden over een samenhangend pakket aan hervormingsvoorstellen voor arbeidsmarkt en sociale zekerheid. Daarbij bleek dat de sociale partners meer tijd nodig hadden om de beoogde hervormingen te bespreken. Het advies van de sociale partners vormt input voor het principebesluit, zie E.1.1.7.
		7. Bestuurlijk principebesluit m.b.t. arbeidsmarktbeleid en sociaal stelsel genomen.	30 maart 2023	Aruba	De uitkomsten van actie E.1.1.6 vormen deels input voor dit principebesluit. Voor het draagvlak wordt dit principebesluit pas genomen na het advies van de sociale partners.
		8. Conceptvoorstel Implementatie versterking Handhaving	30 maart 2023	Aruba + Nederland	Betreft een conceptvoorstel over hoe Aruba de hervormingsvoorstellen gaat vormgeven die los staan van het dialoog met de sociale partners. Zie E.1.1.6.
		9. Conceptvoorstel Implementatie Professionalisering Job Center	30 maart 2023	Aruba + Nederland	Zie E.1.1.8.
E.2 De informele economie en illegale arbeid wordt tegengegaan. Op basis van onderzoek naar de omvang van de informele economie zullen voorstellen worden ontwikkeld en geïmplementeerd.	E.2.1				Vervolgstappen worden bepaald mede n.a.v. uitkomsten E3.
E.3 Illegale tewerkstelling van buitenlandse arbeidskrachten wordt tegengegaan. Er zal onderzoek worden gedaan naar illegale tewerkstelling van buitenlandse arbeidskrachten. Op basis van de resultaten en aanbevelingen worden voorstellen ontwikkeld en geïmplementeerd.	E.3.1 Onderzoek naar illegale tewerkstelling van buitenlandse arbeidskrachten.	7. Voorstel langer termijn vervolgacties bestuurlijk vastgesteld.	15 januari 2022		
		8. Implementatie van de quickwins uit meerjaren PvA uitgevoerd.	31 maart 2023		Uit de uitvoering van de quick wins worden lessen getrokken voor de langere termijn.
		9. Vervolgacties zijn bepaald op basis van bestuurlijke vaststelling voorstel langetermijnacties.	15 januari 2023	Aruba	Is vervolg op E.3.1.7.
		10. Voortgangsrapportage 'voortgang langetermijnacties' ingeleverd.	15 juni 2023	Aruba	Vloeit voort uit E.3.1.9.
E.4 Bewerkstelligd wordt dat het stelsel van sociale zekerheid een activeringsfunctie zal hebben, met de juiste prikkels, waarbij tevens zorggedragen wordt voor adequaat sociaal vangnet. Op basis van bestaand en/of aanvullend onderzoek zullen voorstellen worden ontwikkeld en geïmplementeerd. Bezien in samenhang met de maatregelen omtrent de hervorming van de arbeidsmarkt.	E.4.2 Onderzoek naar stelsel van sociale zekerheid.	1. Conceptvoorstel Implementatie Bijstand opgesteld.	30 maart 2023	Aruba + Nederland	Betreft een conceptvoorstel over hoe Aruba de hervormingsvoorstellen op het gebied van bijstand gaat vormgeven die los staan van de dialoog met de sociale partners.

Maatregel		Uitwerkingsactiviteit		Beoogde resultaten	Afgerond	Actor	Toelichting
E.5	Aruba verhoogt de pensioengerechtigde leeftijd naar 66 (in 2025), tenzij uit onafhankelijk onderzoek blijkt dat een verhoging van de pensioengerechtigde leeftijd naar 66 jaar in 2025 niet realistisch is en er alternatieve voorstellen zijn met hetzelfde budgettaire effect. Een onafhankelijk economisch instituut (aangewezen door het COHO in overleg met het land) brengt in kaart wat de structurele budgettaire effecten zijn voor de betaalbaarheid van de pensioenen en sociale zekerheid als de pensioengerechtigde leeftijd wordt verhoogd naar 66 jaar in 2025 en verder verhoogd zou worden door koppeling aan de levensverwachting en rekent de alternatieve voorstellen door. De uitkomsten worden voorgelegd aan Aruba en Nederland waarna in overleg bekeken wordt hoe er invulling wordt gegeven aan de onderzoeksresultaten.	E.5.0	Dit wordt doorgeschoven naar een volgende uitvoeringsagenda.				
E.6	Ondernemerschap en het investeringsklimaat zullen worden bevorderd. Daarbij is o.a. van belang dat het vergunningstelsel wordt geoptimaliseerd, de costs of doing business worden verlaagd, en bureaucratie (red tape) wordt weggenomen. Op basis van een integrale doorlichting van (o.a.) wet- en regelgeving zullen voorstellen worden ontwikkeld en geïmplementeerd.	E.6.2	Zie maatregel	3. Vereenvoudiging openen bankrekening gerealiseerd.	n.n.b.	n.n.b.	CBA en ABA pakken deze actie op in overleg. De realisatie ligt buiten de directe invloedssfeer van de Arubaanse overheid. Daarom wordt hier nog geen datum opgenomen. CBA en ABA informeren TWO Nederland elk kwartaal over de voortgang. Naar verwachting wordt het convenant tussen de ABA en CBA ondertekend in 2023. Daarnaast wordt de memorie van toelichting in Q1 2023 aangeboden aan de Minister van Financiën.
				5. Voortgangsrapportage AFTA (Aruba Fair Trade Authority)	15 februari 2023, 15 mei 2023, 15 september 2023	Aruba	Er wordt gewerkt aan de oprichting van de AFTA. Onder meer zal er aandacht zijn voor de administratieve organisatie en interne controle voor de processen en HRM aspecten.
				6. AFTA operationeel	1 september 2023	Aruba	
				7. PvA versnellen en verbeteren vergunningsbesluiten bestuurlijk vastgesteld.	15 december 2022	Aruba	Het project beoogt de rechtspositie van de vergunningsaanvrager te verbeteren, de dienstverlening door vergunningverleners te verbeteren en het nut en de noodzaak van de vergunning te heroverwegen en te expliciteren. Dit zal bijdragen aan een aanzienlijke verbetering van het ondernemings- en investeringsklimaat.
				8. n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	Betreft acties zoals opgenomen in het PvA versnellen en verbeteren vergunningsbesluiten dat op 15 december 2022 is opgeleverd.
				9. Concept ToC en Roadmap ambtelijk vastgesteld.	15 mei 2023	Aruba + Nederland	Dit betreft het opstellen van een concept Theory of Change ten behoeve van een langer termijn strategie voor E.6.
E.7	Ontwikkelen en implementeren grondbeleid en ruimtelijk ordeningsbeleid.	E.7.3	Bestuurlijke heroverweging inning en afhandeling juridische zaken.	4. Inregeling nieuwe wijze van inning.		Aruba	Is opgenomen in Roadmap thema A.
				5. Inregelen nieuwe wijze afhandeling juridische zaken.	n.n.b.	Aruba	Over afhandeling juridische zaken zal definitief worden besloten als meer duidelijk is over de inrichting van het inningsproces, zie E.7.3.1.

Thema F: Zorg

- Doel**
- het beheersen en beheersbaar houden van COVID-19;
  - het borgen van de continuïteit van de acute zorg;
  - het efficiënt inrichten van de zorg en het realiseren van een robuust en betaalbaar zorgstelsel.

Maatregel	Uitwerkingsactiviteit	Beoogde resultaten	Afgerond	Actor	Toelichting	
F.1	Om COVID-19 te kunnen beheersen en beheersbaar te houden worden de adviezen van het OMT Cariben (24 april 2020 en 3 juni 2020) doorgevoerd, waaronder in ieder geval de volgende maatregelen: - op peil houden beschikbare IC-capaciteit; - versterken diensten publieke gezondheid (o.a. i.v.m. bron- en contactonderzoek) - op voorraad houden van voldoende persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM); - vergoten en op peil houden testcapaciteit; - invoeren syndroom surveillance; - garanderen voldoende air-ambulance capaciteit; - Aankoop COVID vaccin en doorvoeren vaccinatieprogramma (vanaf beschikbaar zijn vaccin).	F.1.1 Doorlopend.				
F.2	In het kader van doelmatigheid worden overbodige dubbelingen in het zorgaanbod van de verschillende ziekenhuizen en ander inefficiënties in kaart gebracht en teruggedrongen, middels opstellen en uitvoeren plan samenwerking regionale ziekenhuizen Caribisch gebied Koninkrijk en maken bestuurlijke afspraken, waaronder in ieder geval wordt verstaan: – reduceren van het aantal medische uitzendingen naar derde landen door uitbreiding van zorgaanbod binnen het Caribisch gebied van het Koninkrijk (top-specialistische zorg); – gezamenlijke inkoop medicatie, middelen, materialen en apparatuur; – regionaal opleiden en capaciteitsplanning van zorgpersoneel (kosten opleiding reduceren door minder opleiden in het buitenland); – rationalisering laboratoriumzorg en reductie aantal laboratoria; – medische specialisten die verzekerde zorg leveren in loondienst van ziekenhuizen (sterfhuisconstructie); – versterken samenwerking eerstelijnszorg en tweedelijnszorg; – herijken bekostigingswijze en tarieven tweedelijnszorg samen met zorgverzekeraars en Nederlandse zorgautoriteit.	F.2.2 Voorstel om in gezamenlijkheid (Dutch Caribbean Hospital Alliance (DCHA) + de Samenwerkende Zorgverzekeraars CAS-BES (SZV) een programma van eisen op te stellen waarop een (op kwaliteit en kosten gebaseerde) inventarisatie van tarieven van de bij DCHA aangesloten ziekenhuizen en zorginstellingen op andere bestemmingen (Colombia, Dominicaanse Republiek, Nederland) gestoeld zal worden.	2. Start procedure aanbesteding comparatief onderzoek tarieven ziekenhuizen aangesloten bij DCHA bij interinsulaire medische uitzendingen	31 maart 2023	DCHA/SZV/ TWO	De SZV en DCHA gaan een comparatief onderzoek laten uitvoeren om inzicht te verkrijgen in de gehanteerde tarieven door de bij DCHA i.o. aangesloten ziekenhuizen voor verleende diagnostiek en 2de en 3de – lijn zorg bij medische uitzendingen vanuit en tussen de CAS-BES.
	F.2.4	Bewerkstelligen aansluiting ICT-systemen van ziekenhuisinstellingen van Curaçao, Aruba, Sint-Maarten, Saba en Sint-Eustatius tot ZORG-CERT.	2. Afronding aansluiting van alle bij DCHA aangesloten ziekenhuizen tot de wereldwijde cyber-security organisatie ZORG-CERT.	31 maart 2023	DCHA	Het proces van aansluiting van de ziekenhuizen bij ZORG-CERT is in gang gezet en draagt bij aan het vergroten en bestendigen van IT-systemen van DCHA ziekenhuizen tegen cyber-aanvallen en hacking.
	F.2.5	Summit DCHA – Samenwerkende zorgverzekeraars (SZV) op Bonaire.	2. Implementatie/uitwerking gemaakte afspraken tijdens de Summit DCHA - SZV van 28 november te Bonaire. Het betreft uitwerking van de gemaakte afspraken inzake: • Comparatief onderzoek/kostprijsanalyse DCHA (zie ook F.2.2.2) • Medische evacuatie in crisissituaties • Gezamenlijk inkoop geneesmiddelen • Medische uitzendingen • Meerjarig jaarplan samenwerking SZV/DCHA	31 maart 2023	DCHA/SZV/ MinVWS	Tijdens de Summit van 28 november op Bonaire zullen de DCHA en SZV de aangegeven punten bespreken en de uitvoeringstrajecten met elkaar afstemmen.

Maatregel		Uitwerkingsactiviteit		Beoogde resultaten	Afgerond	Actor	Toelichting
F.3	Op basis van bestaand en/of aanvullend onderzoek naar de doelmatigheid (inclusief bekostiging) en effectiviteit van de zorg en de uitkomsten van maatregel F.2 zullen voorstellen worden ontwikkeld en geïmplementeerd. Gedacht kan worden aan herijken verzekeringspakket en invoeren van eigen betalingen.	F.3.2	Versterken eerstelijnszorg.	1. Verbetervoorstellen bestuurlijk beoordeeld	30 juni 2023	Aruba	Is vervolg op de in Q4 2022 voltooide onderzoek (F.3.1.4). In Q1 2023 start het ontwerpen van de verbetervoorstellen op basis rapport PCC die in Q2 worden beoordeeld. Doel is dat huisartsen beter gaan functioneren en daarmee ook de tweede lijn ontlasten.
		F.3.3	Preventie.	1. Evaluatie preventietrajecten	29 september 2023	Aruba	Eind 2022 is een aantal preventietrajecten gestart (F.3.1.5), die na afronding zullen worden geëvalueerd.
		F.3.4	Aanpassen verzekeringspakket.	1. Startnotitie Aanpassing Landsverordening Algemene Ziektelasten Verzekering bestuurlijk vastgesteld.	30 juni 2023	Aruba	Uit diverse onderzoeken zijn voorstellen gekomen over of en op welke wijze een herijking van het verzekeringspakket haalbaar is en hoe en op welke wijze de wetgeving van de AZV dient te worden aangepast om dit te realiseren. Eind Q2 2023 worden de voorstellen geëvalueerd om het pakket aan te passen (versoberen). In verband met draagvlak zullen de betrokken stakeholders extra aandacht krijgen, zoals ook met de versobering positieve lijst is gedaan.
		F.3.5	Kostenbesparing laboratoria.	1. Rationalisering van de tarieven van laboratoriumtesten afgekondigd.	29 maart 2023	Aruba	Dit betreft het implementeren van tarieven zoveel mogelijk gebaseerd op het NZA stelsel. Parallel daaraan worden methodieken ontwikkeld om de lab aanvragen vanuit de eerste en tweede lijn te monitoren op noodzakelijkheid. Doel daarbij is het afremmen van onnodige de Lab aanvragen en kostendrukken. Deze activiteit stond in de vorige UA opgenomen als F.3.1.7.
		F.3.6	Gegevens en kennis uitwisselen tussen zorgaanbieders.	1. Realisatieplan / Roadmap zorging HOH huisartsen aangeboden voor ambtelijk vaststelling.	29 maart 2023	Aruba	Dit betreft data uitwisseling tussen zorgaanbieders, wat onder meer leidt tot efficiëntere zorg op Aruba, met behoud van de kwaliteit van en toegang tot de zorg. Deze activiteit stond in de vorige UA opgenomen als F.3.1.10.
		F.3.7	Kostenbesparing Farmaceutische zorg.	1. Onderzoek Cost Drivers afgerond.	29 maart 2023		Dit traject is in feite een structurele activiteit die leidt tot een zo doelmatig mogelijk geneesmiddelenvoorziening. Zorginstituut Nederland publiceert één keer per jaar een overzicht van medicaties waarvan de patenten zijn/gaan verlopen. Op basis van die lijst wordt gekeken naar de medicatie in het HOH-assortiment waarvan de patenten zijn verlopen om te bezien of het voordelig kan zijn over te stappen naar een goedkopere vervanging door middel van onderhandeling met de leveranciers. Deze activiteit stond in de vorige UA opgenomen als F.3.1.8.
				2. Concept Landsbesluit Verpakte Geneesmiddelen gereed.	29 maart 2023	Aruba	Met het doel van kostenbesparing met behoud van kwaliteit van en toegang tot de zorg wordt een landsbesluit voorbereid. Streven is dat dit landsbesluit in Q2 in werking treedt.
		F.3.8	Doelmatige inzet medische specialisten.	1. Evaluatie functiehuis.	29 maart 2023	Aruba	Er wordt een rapport gepresenteerd met productieprofiel en benodigde medisch specialistische formatie. Ook wordt een meerjarenplanning geschetst om toe te werken naar een doelmatige inzet.
		F.3.9	Verbeteren Infrastructuur, inrichting en organisatie ziekenhuiszorg.	1. Opstellen samenwerkingsplan ziekenhuizen	31 december 2023	Aruba	Is vervolg op de in Q4 2022 voltooide activiteit F.3.1.9 (vastgesteld samenwerkingsdocument HOH en Imsan, met als doel verhogen efficiency door samenwerking)
		F.3.10	Oprichting Kwaliteitsinstituut Zorg.	1. Wet- en regelgeving bestuurlijk vastgesteld	29 maart 2023	Aruba	Doel van het kwaliteitsinstituut is het bevorderen van de kwaliteit van de zorg. Daarvoor is een wettelijke basis nodig. Deze activiteit is een vervolg van F.3.1.11 (wetgeving naar RvA). Na het wetgevingstraject volgt het feitelijk oprichten van de organisatie.

Thema G: Onderwijs

- Doel**
- het realiseren van een basiskwaliteit van onderwijs;
  - realiseren van een goede aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt;
  - het realiseren van goede doorstroom tussen stelsels van onderwijs (al dan niet in Europees Nederland).

Maatregel	Uitwerkingsactiviteit	Beoogde resultaten	Afgerond	Actor	Toelichting	
G.1 Een expertgroep uit de vier landen / groep onderwijsexperts uit de vier landen voert een doorlichting uit van het gehele onderwijsbestel, met inbegrip van alle publieke en particuliere betrokken partijen, inclusief de overheid. Hierbij komen in ieder geval aan de orde: <ul style="list-style-type: none"> - onderwijskwaliteit, lesmethoden en -middelen; - aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt; - doorstroom tussen ko, po, vo en mbo/ho/wo (al dan niet in Europees Nederland); - doelmatigheid en doeltreffendheid van de onderwijsbekostiging, mitigeren van inefficiënties in het systeem; - versterken van de kwaliteitsverbetering door effectief toezicht door onder andere de inspecties; - samenwerking onderwijs- en ontwikkelingsvoorzieningen in de regio (en eventueel Europees Nederland). Hierbij worden in elk geval de onderwijsinspecties van de vier landen betrokken. Op basis van de uitkomsten van de doorlichting worden maatregelen ontwikkeld en geïmplementeerd.	G.1.2	Duurzaam registratiesysteem kerngetallen.	1. PvA duurzaam registratiesysteem voor kerngetallen bestuurlijk vastgesteld.	31 maart 2023	Aruba + Nederland	Betreft een van de concrete vervolgcacties op basis van de aanbevelingen in de eindrapportage van de doorlichting in het onderwijsbestel.
	G.1.3	Instellen eenduidig taalbeleid	1. Bestuurlijk besluit eenduidig taalbeleid.	31 maart 2023	Aruba	Zie G.1.1.6
	G.1.4	Tijdspad overige aanbevelingen doorlichting Onderwijs	1. Voorstel aanpak overige aanbevelingen doorlichting Onderwijsbestel	30 mei 2023	Aruba	Mede op basis van de uitkomsten van het Vierlandenoverleg in januari 2023 wordt inzichtelijk gemaakt op welke wijze (aanpak en tijdspad) met stakeholders invulling wordt gegeven aan de uitvoering van diverse aanbevelingen in de Eindrapportage.

Thema H: Versterken rechtsstaat

- Doel**
- een bijdrage leveren aan de versterking van de rechtsstaat, door in ieder geval in te zetten op het versterken van het grenstoezicht, de aanpak van financieel-economische criminaliteit en het verbeteren van het detentiewezen.

Maatregel		Uitwerkingsactiviteit		Beoogde resultaten	Afgerond	Actor	Toelichting
H.1	In het belang van stabiliteit van de openbare orde en veiligheid worden tot nader orde geen bezuinigingen toegepast die de operationele uitvoeringscapaciteit binnen de meest vitale sectoren van de rechtsstaat (Politie, Douane, Landsrecherche, OM, Hof, Kustwacht, gevangeniswezen en de veiligheidsdienst) beperken.	H.1.1	Doorlopend, op basis van op 29 januari 2021 aangeleverde nulmeting.				
H.2	Op basis van bestaand en/of aanvullend onderzoek zal worden bepaald of en hoe de (fysieke en online) goksector hervormd moet worden. Doelstelling is het verhogen van de inkomsten voor de overheid. Op basis van voorstellen zal besluitvorming en implementatie plaatsvinden.	H.2.1	Behandeling en implementatie Landsverordening Toezicht Kansspelen.	7. Ambtelijke vaststelling Plan van Aanpak KSA.	16 januari 2023	Aruba + Nederland	Vanwege vertraging in de opdrachtverlening voor de business case is de datum voor de ambtelijke vaststelling van het PvA verschoven.
				8. Uitbreiding taken en verantwoordelijkheden KSA met consumentenbescherming, verslavingspreventie en voorlichting in ministeriele regeling bestuurlijk vastgesteld.	n.n.b	Aruba	
				9. Bestuurlijke vaststelling Business Case	15 februari 2023	Aruba	Op basis van de Business Case wordt het implementatieplan van het KSA opgesteld, inclusief stakeholdermanagement.
				10. Bestuurlijke vaststelling PvA KSA	15 februari 2023	Aruba	
				11. PvA Consumentenbescherming ambtelijk vastgesteld	n.n.b	Aruba + Nederland	PvA voor consumentenbescherming m.b.t. kansspelen (in brede zin, dus geldend voor de gehele sector), uit het plan zal ook naar voren komen welke lagere wet- en regelgeving hiervoor eventueel nog nodig is, daarvoor zal t.z.t. ook een planning worden gemaakt. Aan dit PvA zal invulling worden gegeven door de KSA, na oprichting hiervan.
				12. Uitzetten Onderzoek Kansspelverslaving	15 februari 2023	Aruba	Onderzoek uitzetten om inzichtelijk te krijgen of er een probleem is met kansspelverslaving in Aruba, hoe groot het probleem mogelijk is en welke doelgroepen hiermee het meeste te maken hebben. Beleid, wet- en regelgeving kunnen hierop worden aangepast dan wel worden opgesteld.
				13. Concept implementatieplan KSA	30 maart 2023	Aruba + Nederland	Met de input van de Business Case kan een concept implementatieplan worden opgesteld voor de oprichting van de KSA, inclusief stakeholdermanagement.
				14. Beleidsdocument n.a.v. ministeriële regeling bestuurlijk vastgesteld.	15 februari 2022	Aruba	De Ministeriële Regeling (MR) met daarin de uitbreiding van de taken van de KSA is op 25 november 2022 gepubliceerd in het Afkondigingsblad (2022, N° 139). Een dag na plaatsing in het Afkondigingsblad van Aruba zal de MR in werking treden. Het punt is hiermee afgedaan.
	15. Letter of Intent DAC-KSA bestuurlijk vastgesteld.	31 januari 2023	Aruba	Betreft een samenwerkingsovereenkomst tussen de Departementen voor Casinowezen(DAC) en de KSA.			

Maatregel		Uitwerkingsactiviteit		Beoogde resultaten	Afgerond	Actor	Toelichting
H.9	Landen werken gezamenlijk toe naar een geharmoniseerd niveau van bescherming persoonsgegevens binnen het Koninkrijk middels een Rijkswet. Een plan van aanpak zal worden ontwikkeld en geïmplementeerd.	H.9.1	Op basis van vastgesteld plan van aanpak projectfase uitvoeren.	4. Hoofdstuk 1 concept wetsontwerp.	31 januari 2023	Aruba + Nederland	Tijdens het JVO van januari 2023 zal het eerste deel van de drie hoofdstukken van de consensus rijkswet door de projectgroep aan de opdrachtgever worden voorgelegd. Het betreft zowel de wetstekst als de Memorie van Toelichting voor dit hoofdstuk.
				5. Hoofdstuk 2 concept wetsontwerp	n.n.b.		
				6. Hoofdstuk 3 concept wetsontwerp	n.n.b.		
				7. Uitvoeringstoets wetsontwerp	n.n.b.		
H.12	Beheer en toezicht t.a.v. het criminaliteitsfonds wordt op orde gebracht. Curaçao en Sint Maarten volgen de aanbevelingen uit de rapporten van de Raad voor de Rechtshandhaving op. Uiterlijk 1 april 2021 hebben de landen een onafhankelijke organisatie aangewezen die het fonds controleert op het opvolgen van de aanbevelingen en rapporteert of het fonds naar behoren werkt.	H.12.2	Wijziging van de Landsverordening Criminaliteitsbestrijdingsfonds.	2. n.n.b.	n.n.b.	Aruba	
				3. Nader rapport n.a.v. advies RvA	31 maart 2023	Aruba	Advies van Raad van Advies is gereed. Momenteel werkt DWJZ aan het Nader rapport aan de Gouverneur. Vanwege samenloop met andere wetgevingsprioriteiten is de verwachting dat het rapport Q1 2023 gereed is aanbieding aan de Gouverneur.
H.13	Aruba komt met behulp van Defensie voor 1 maart 2021 met een plan van aanpak om de verouderde dienstplichtverordeningen aan te passen en om de ARUMIL te professionaliseren, waarbij onder andere de doorstroombmogelijkheden van de ARUMIL naar de landelijke veiligheidspartners worden verankerd.	H.13.2	Opstellen moderne rechtspositie regeling voor Caribische beroepsmilitairen, inclusief wettelijke inkadering.	2. Aangepast concept Iv en Ib rechtspositie Arumil, o.b.v. bestuurlijk vastgestelde startnotitie.	1 maart 2023	Aruba + Nederland	Mede op basis van besprekingen met het veld wordt het concept landsverordening en landsbesluit aangepast.

Landspakket **Aruba**

Uitvoeringsagenda 1 januari – 31 maart 2023